

közül különösen felkeltik figyelmünket W. Buttlernek a fiatalabb kőkori kereskedelemről, W. Grünbergnek a lausitzi sírokból előforduló, lófejvel díszített borotvákra, W. Kerstennek a középrajnavidéki La Tène lakógödörökről, H. Möbiusnak a kaukázusi csengők elterjedéséről (Samosba pl.), J. Nestornak a nyugatromániai díszített harciasákányokról, J. Rafterynek az írországi vaskorról és J. Wernernek a Középnémetország területén előkerülő, Kr. u. III. századi, római bronz-edénydepot-okról szóló dolgozatok.

Dr. Párducz Mihály.

Friedrich von Duhn und Franz Messerschmidt: *Italische Gräberkunde.* II. Carl Winter's Universitätsbuch handlung. Heidelberg 1939. 383 lap, 6 szövegközi ábra, 40 képestábla, 5 térkép. RM. 31.

Itália vaskori népességének „illyr“ leletanyagát ismertetik a szerzők. A leletanyag közvetlen kapcsolatot mutat az „Aunjetitzi“ kultúrából leszármazó „Lausitzi“ kultúrával. Északról délre tartó vándorlást kell tehát feltételezni, s az ókori írott források alapján a venetek (Veneciában), a picenek (Picenumban), a japygok (Apuliában) hordozói ez illyr műveltségnek.

Külön-külön fejezetekben tárgyalja e három nép mindegyikét, foglalkozva először a rájuk vonatkozó történeti forrásokkal és nyelvtörténeti adatokkal. Részletekbe menően foglalkozik kronológiai helyzetükkel és a szomszédos területekkel kimutatható kapcsolatokkal. Itt természetesen a magyarországi bronzkorról is többször talál összefüggéseket.

Érdekes fejezetek azok is, amelyekben a szóbanforgó három terület földrajzi viszonyait írja le, s azoknak e kor népességét megelőző kultúrára mutat rá.

A fenti általános jellegű szakaszok után következik az egyes lelőhelyek részletes ismertetése, s ebbe bele tartozik az illető lelőhely feltárásának története, annak irodalma, s röviden kitér az ott talált más jellegű leletekre is. A mellékelt rajzok és képestáblák révén áttekinthető képet nyerünk a lelőhelyek anyagáról, amelyet a hazai régészeti kutatás is hasznosítani tud.

Dr. Párducz Mihály.

Leonhard Franz: *Österreich ehe es Österreich war.* Österreichischer Bundesverlag. Wien 1937. 57 lap, 4 képes tábla. Ára 1·10 RM.

A könyv megjelenésének idejében még fennálló Ausztria népének, településének, gazdasági életének múltját kutatja a szerző. Keresi azokat a szájakat, amelyek az ős és történeti korokon keresztül egymásba kapcsolódnak és a fejlődés mai képét hozták létre.

Históriai példák (kelta-római, germán-szláv) nyomán ismerteti a fajkeveredés méreteit, s feltételezi, hogy a helyzet ebben a tekintetben az őskorban sem lehetett más. Kb. Krisztus születése tájától e területen az indogermán népek keverednek, s a VI. század óta a „deutsch“-ok.

Az őskorban megjelent első telepések, nomád vadászok; a neolitikumban a letelepült életmód jelenti a fejlődés következő fokát. A lineáris kerámia népe a nyílt, termékeny síkságokat, a következő lengyeli kultúra embere a kevésbé termékeny, erdősébb fensíkokat, míg a neolitikum ve-

gén megjelenő indogermánság a magaslátokat foglalja el. Foglalkozása is eltér az előző kettőtől, mert náluk a hangsúly az állattenyésztésen van; a földművelést másodrendűnek tartják és sokszor a takarmánytermelés a főcél. Meg kell állapítani, hogy ezen a területen ma is ez a helyzet.

A komolyabb városi település a keltákkal kezdődik, a rómaiak folytatják. A Kr. u.-i V–VI. században hanyatlás áll be ezen a téren, amit főként a lakosság csökkenése okoz (háborúk és kivándorlás). Több példát említ, ahol a település folyamatossága a neolitikumtól szinte napjainkig kimutatható.

A gazdasági életnek a már említett földművelésen, állattartáson kívül a bányászat, ipar és kereskedelem az elemei. A réz, só, arany bányászata, már a fémkorok kezdetén megindul, a só talán még korábban. Természetszerűleg nagy jelentőségre jut később a vas bányászata.

A fémtermeléssel járó berendezkedések az iparosodásnak, a fémek előfordulásának földrajzi helyzete a kereskedelemnek adnak lehetőséget a megindulásra és fejlődésre. Mindezeként azután a pénzgazdálkodás is egységesebb (fém) és általánosabban elfogadott értékek szerint igazodhatik, míg végre a kelták behozzák a görög minta után induló érmelésüket és megindulhatott a szinte modernnek mondható pénzgazdálkodás.

A szerző fejtegetésének egyik-másik pontjával nem értünk egyet (pl. a nomadizáló indogermán népeknek magasabb rendű kultúrális képességeket tulajdonít), de elismerjük, hogy a régészeti, nyelvészeti, történelmi adatoknak a könyvecskében megkísérelt szintézisével érdemes munkát végzett.

Dr. Párducz Mihály.

Karl Engel: Einführung in die Vorgeschichte Mitteleuropas. I. Friedrich Brandstetter, Leipzig. 47 lap, 8 tábla. Ára 1·13 RM.

Karl Engel és Werner Radig: Einführung in die Vorgeschichte Mitteleuropas. II. Friedrich Brandstetter, Leipzig. 43 lap, 12 képes tábla. Ára 1·35 RM.

A közismert és részben épen a szerző által átdolgozott Benndorf-féle táblák magyarázatául szolgál a két füzet. Az első füzet az őskortól a bronzkorig, a második a vaskortól a középkorig terjedő időszakot öleli fel. Amint a szerző is hangsúlyozza nem tankönyv, hanem csupán vezető azok számára, akik az említett táblák magyarázatát bármely okból végzik (tanítók, tanárok pl.).

A táblák képanyaga a tárgyalás menetét is meghatározza. Bevezetőben röviden szól a szerző az őstörténet feladatairól és módszereiről, továbbá az őstörténet értékelhető anyagáról.

Az egyes, korok szerint elkülönülő fejezeteken belül, külön szakaszokban tárgyalja az egyes korok probléma köreit. Így például a fiatalabb kőkor szakaszei a következők: Gazdasági élet, lakás, szellemi kultúra, köntechnika, kerámia; Középnémetország neolitikus kultúrkörei: szalagdíszes edények kultúrája, északi kultúrkör, harangalakú edények kultúrája, fiatalabb kőkori kultúrák népei, indogermán (árja) probléma, település.

Nagyjából ez az a problémakör, amelyet a szerző a többi koroknál is ismertet, néhol a legapróbb részletekig menő alaposítással és elfogadható objektivitással azon problémák tárgyalásánál is, ahol az egyes kultúrkörök